

Zpráva z pracovního semináře

OCHRANA PŘÍRODY NA ÚROVNI FARMY A FAREMNÍ PLÁNY ŠETRNÉHO HOSPODAŘENÍ

(18. – 19. června 2009) Ve Věcově u Poličky na ekofarmě rodiny Kadeřávkových proběhl dvoudenní pracovní seminář zaměřený na potřebu individuálního poradenství v oblasti agroenvironmentálních opatření (AEO) a další opatření ve vztahu zemědělství a ochrana přírody, krajiny, půdy a vody na úrovni farmy. Čeští (ÚZEI, DAPHNE, Bioinstitut) i zahraniční (Velká Británie, Rakousko) odborníci představili možnosti, jak přistoupit ke zpracování faremních plánů a jak je dále využít jako nové opatření v Programu rozvoje venkova (PRV).

Seminář měl teoretickou a praktickou část. Ve čtvrtek se se svými prezentacemi představili následující odborníci:

Ing. Jaroslav Pražan, ÚZEI

Faremní plány jako způsob zajištění agroenvironmentálních opatření

Ing. Pražan zhodnotil stávající AEO v rámci Programu rozvoje venkova. Upozornil, že se vyznačují nízkou flexibilitou, téměř žádnými vztahy mezi smluvními stranami (zemědělce a platební agenturou), a tedy malou efektivitou opatření. Představil tři možné úrovně zpracování faremních plánů, které je nutno zhodnotit a sestavit z nich osnovu vedoucí k formulaci faremního plánu pro Českou republiku.

Phil Lyth, FWAG (Farming & Wildlife Advisory Group), Velká Británie
Faremní plány, zkušenosti z Velké Británie

Phil Lyth je poradcem sdružení pro zemědělství a přírodu, které je řízeno farmáři. Tato organizace se snaží motivovat zemědělce k šetrnému hospodaření na jejich farmách, k péči o zemědělskou i nezemědělskou půdu včetně historických památek, archeologických unikátů apod., přičemž je uplatňován celofaremní přístup. Ten spočívá ve zjišťování cenných lokalit, které je potřeba zachovat; řešení možnosti obnovy a tvorby nových lokalit a pojmenování postupů, které prospívají přírodě a chrání zdroje. Jako vzorová byla představena farma Hopewel House Demonstration Farm.

Faremní plán je podle Lytha forma poskytnutí poradenství farmáři a forma pomoci získat dotace za účelem zlepšení farmy a ochrany přírody a krajiny. Ve Velké Británii jsou pro zemědělce odstupňovány dvě úrovně zpracovanosti celofaremních plánů. První - vstupní úroveň je podmíněna vypracováním *Záznamu o životním prostředí farmy*. Je zpracována mapa farmy jako součást smlouvy mezi farmářem a organizací Natural England. Vyšší úroveň pak vyžaduje zpracování *Plánu životního prostředí farmy* – velmi detailní zprávu odkazující na informace přiložené k Záznamu o životním prostředí farmy.

Phil Lyth představil konkrétní formu poradenské služby farmářům – Landmanager, která pomáhá v oblastech:

- zlepšování a ochrana podmínek pro divokou flóru i faunu na pozemcích farmy
- co nejefektivnější využití agroenvironmentálních opatření
- dodržování pravidel šetrného hospodaření s půdou, vodou atd.

Podle Lytha slouží faremní plán především jako vynikající podklad a zdroj informací o farmě pro zemědělce a možnosti získání dotací. Faremní plán by měl být jednoduchý, výstižný a doplněný mapami. Celý proces tvorby faremního plánu je založen na komunikaci s farmáři, a ta je nezbytnou podmínkou pro uskutečnění navrhovaných opatření.

<http://www.fwag.org.uk/farmers.html>

Alois Wilfling, OIKOS (Institute für angewandte Ökologie & Grundlagenforschung – Institut aplikované ekologie a základního výzkumu), Rakousko

Wilfling představil agroenvironmentální opatření v Rakousku, ÖPUL, která mají za cíl chránit půdu, vodu, ovzduší, přírodu a krajinu a která nabídla novou formu spolupráce, v rámci níž byl založen tým kompetentních poradců, kteří navazují dobré pracovní vztahy mezi státní ochranou přírody a farmáři. K této poradenské agentuře se řadí i OIKOS. Praktické poradenství na farmě v Rakousku spočívá v její návštěvě (předchází shromáždění všech dostupných dokumentů o farmě, včetně leteckých snímků poskytovaných platební agenturou AMA), poradce vyhodnotí ekologickou hodnotu všech stanovišť, vymezí hranice působení a jedná s farmářem o možných opatřeních včetně plateb za ně. Opatření mají dva cíle, zachovat oblasti se stávající ekologickou hodnotou nebo podpořit ty, které mají vysoký ekologický potenciál. Opatření, na kterých se farmář s poradcem dohodnou, jsou písemně zpracována formou protokolu.

Farmáři se mohou do opatření přihlásit s jednou nebo dvěma plochami; nebo si vyžádají komplexní ekologickou inventuru celé farmy a vstoupí do celofaremního plánu na ochranu přírody. V tomto případě se musí do smlouvy zahrnout alespoň tři zemědělské plochy. Účast v programu plánů faremního managementu přináší farmě finance navíc, farmář se ale musí zúčastnit dvoudenního školení v oblasti ochrany přírody.

Wilfling stejně jako jeho předchůdce zdůraznil pozitivní význam úzké spolupráce se zemědělci při tvorbě faremních plánů.

V současné době se do programů naplánovaných na ochranu přírody v Rakousku mohou přihlásit pouze zemědělci s farmami spadajícími do oblastí Natura 2000.

Tomáš Berka, Bioinstitut Olomouc Metodika mapování zemědělského podniku

Tomáš Berka představil pracovní verzi uvedené metodiky jako součást celkového hodnocení farmy s návrhem opatření pro jednotlivá stanoviště. Grafickou a tabulkovou formou jsou zaznamenány, barevně a bodově ohodnoceny všechny plochy s odlišnou vegetací farmy na základě míry ovlivnění člověkem, včetně nezemědělské půdy. Podle tohoto ohodnocení jsou poté ve spolupráci se zemědělcem navrhována opatření, včetně finančních možností jejich podpory.

Berka však upozornil, že velkým problémem při realizaci opatření jsou dosud nedořešené vlastnické a uživatelské vztahy v ČR.

Jiří Koptík, DAPHNE ČR, Institut aplikované ekologie České Budějovice
Faremní plány, kam jsem se zatím dostali

Přístup organizace DAPHNE je rovněž založen na spolupráci se zemědělcem. Po navázání kontaktu, sběru dat a mapování v terénu jsou společně se zemědělcem navrhována opatření pro jednotlivá stanoviště, nejen na zemědělské půdě, ale i v místech významných druhovou rozmanitostí, včetně vodních ploch. Součástí plánu jsou i opatření pro snížení odtoku a eroze, nejlépe formou pozemkových úprav. Zde byl opět zmíněn problém nedořešených vlastnických vztahů. Daphne klade důraz na co nejjednodušší formulace ve faremním plánu.

Všichni účastníci semináře, přednášející i posluchači, měli možnost o dané tématice diskutovat a dojít tak potřebným závěrům. Shodli se na tom, že k tvorbě faremních plánů je nezbytná spolupráce poradce a zemědělce. Pro Českou republiku bude nutné zpracovat úroveň, kterou by měly faremní plány zahrnout, formulovat opatření k zachování ekologicky hodnotných lokalit a k podpoře stanovišť s ekologickým potenciálem, zajistit odborné zázemí a ekonomicky tyto úkoly

vyhodnotit. Jedná se tedy o náklady, organizaci a vyhodnocení environmentálního zisku faremních plánů.

Pracovníci ÚZEI, DAPHNE a Bioinstitutu se dohodli na společném pokračování práce na faremních plánech.

V pátek proběhla **exkurze** na ekologické farmě manželů Kadeřávkových, kteří hospodaří ve Věcově u Poličky. Pan Kadeřávek hovořil o začátcích hospodaření rodiny v polovině devadesátých let minulého století. V současné době má farma cca 90 ha travních porostů v Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy, ty jsou podle kvality a způsobu péče o ně zařazeny do druhově bohatých pastvin a mezofilních luk a je dohodnuta péče o ně podle PRV – agroenvironmentální opatření. Kadeřávkovi chovají ovce plemene Suffolk a Východofřízská. Mají plemenný chov, část ovcí je určena na maso.

Ve spolupráci s CHKO s finanční podporou Programu péče o krajinu Kadeřávkovi vybudovali na svých pozemcích tůňky a rybníčky a vysadili alej. Jednu z luk obohatili druhově bohatou travní směsí. Krajinu farmy doplnili kapličkou.

Na závěr exkurze pak Phil Lyth a Alois Wilfling názorně předvedli účastníkům semináře jejich přístup k hodnocení farmy podle vlastních manuálů.

Plán hospodaření nebo-li **faremní plán** (z angl. farm plan) slouží k propojení zájmů ochrany přírody se zájmy zemědělského produkčního hospodaření.

Výstupem faremního plánu je návrh hospodaření konkrétního zemědělského podniku, který doporučí opatření pro zvýšení druhové diverzity a zároveň umožní zemědělci efektivně v území hospodařit. Nezbytnou součástí plánu je návrh na získání finančních podpor na realizovaná opatření.

Vypracovaným faremním plánem dostane farmář do ruky detailní návod, jak zlepšit konkrétní plochy na své farmě. Plán je založený na odborném posouzení území a jeho vlastních preferencích. Plán poskytuje farmáři jednoduchý přehled, jak by měl farmář nejlépe hospodařit nejen z pohledu ochrany přírody, ale i z pohledu zemědělské produkce. Významným přínosem je zapracování otázek spojených s finančním krytím navržených opatření, tj. na co a kde může žádat z různých programů o státní podporu.

Další informace a distribuce na Bioinstitut, o.p.s.

[tel: 585 631 182](tel:585_631_182), info@bioinstitut.cz

www.bioinstitut.cz

Podpořeno grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti a finanční podporou Ministerstva zemědělství ČR.

